

A megújuló energiák szabályozása Ausztriában (rövid bevezetés)¹

Fodor László

1. A „bevezetés” bevezetése

Az éghajlatváltozás a 21. század jogrendszerének meghatározó kihívása, amely az ökológiai (vagy erős) fenntarthatóság hívei szerint társadalmi, gazdasági és politikai rendszereinknek az alapoktól való újjáépítését igényli.² Az Európai Unió (EU) és tagállamai nem az erős fenntarthatóság célját tűzték maguk elé, ennek ellenére az üvegházgázok (különösen a széndioxid) kibocsátása, az energiahatékonyság javítása, a megújuló energiák arányának érdemi növelése közös minimum. A célszámok egyfelől (az intézkedések oldaláról nézve) ambiciózusak, másfelől (a természettudósok előrejelzéseikhez képest) szerények.³ Így, míg mára már meglehetősen széles körben elfogadottá vált, hogy a század közepére globálisan minimum 40-70%-os csökkentést kellene a nemzetközi közösségnek elérnie az üvegházgázok kibocsátása terén (2010-hez képest), addig az EU 20%-os mérséklést vállalt, 2020-ig. Ennek egyik megvalósítási területe a tiszta vagy csekély kibocsátású, megújuló energiákra való áttérés, ahol az uniós célérték szintén 20%, amelyen belül *Ausztriának* (az uniós átlagot már 2005-ben is meghaladó, kb. 25-ről, illetve 2010-es adatok szerint már mintegy 30%-ról) *34%-ra* (míg pl. hazánkknak kb. 6-ról 13%-ra) *kell növelnie a megújuló energiahordozók arányát.*⁴

Az EU egyes tagállamai nem csak a klímaváltozás okozta, egyre növekvő költségeket (amelyek Ausztriában a mostani, közel évi 4 milliárdhoz képest 2050-re várhatóan közel 9 milliárd eurót tesznek majd ki), veszélyeket, hanem az átállással járó gazdasági és társadalmi lehetőségeket, előnyöket is szem előtt tartják, s esetenként a közös célok szintje fölé tekintenek. Egy hosszabb tanulmányban Németország szabályozását vizsgáltam, s kimutattam, hogy a mienknél jóval nagyobb lakosságszámú, gazdasági erejű és politikai illetve jogrendszerét tekintve is fejlettebb ország hosszútávon a megújuló energiákra való teljes mértékű átállást tervezi (legalábbis a villamos energia ágazatban), ami meglehetősen költséges politika, de az energiarendszer zöldítése, decentralizációja, a foglalkoztatottság, egyes érintett ágazatok nemzetközi versenyképessége terén, stb., máris komoly eredmények könyvelhetők el a javára.⁵ Most egy több tekintetben (pl. államterület, lakosságszám, földrajzi távolság) is Magyarországhoz közelebb álló uniós tagállamot, Ausztriát állítom középpontba, amelynek szintén (ti. Németországgal egyezően, ugyanakkor hazánktól eltérően) olyan *célkitűzésesei vannak, amelyek meghaladják az uniós irányszámokat.*

Ausztria klímavédelmi illetve energetikai szabályozása (másként klíma-energiajoga vagy környezeti energiajoga) köréből korábban már több írásom is megjelent, amelyek a szakterület egyik kiemelt jogintézményével, az üvegházgázokra megállapított, kibocsátási kvóta- (illetve kereskedelmi) rendszerrel foglalkoztak.⁶ Ezekben a többi, kapcsolódó

¹ A tanulmány az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj, illetőleg a Balassi Intézet támogatásával (a Collegium Hungaricumban végzett kutatás keretében) készült.

² BÁNYAI Orsolya: *Energiajog a fenntarthatóság szolgálatában*. DELA, Debrecen, 2014, 54.

³ Az Európai Tanács következtetései, Brüsszel, 2007. március 7–9., 7724/1/07 REV 1; http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/de/ec/93139.pdf (letöltés: 2016. 05. 31.); FODOR László: A „környezeti energiajog” alapjai – adalékok az EUMSZ. 194. cikkének értelmezéséhez. *Európai Jog* 2014/6, 17–27.

⁴ Ld. a 2009/28/EK irányelvet, HL I 140/16-62, 2009. 6. 5.; illetve Faragó Tibor: Új nemzetközi éghajlatvédelmi megállapodás, *Magyar Energetika* 2015/5–6, 60.

⁵ FODOR László: *Klímavédelem az energiajogban – szabályozási modellek Németországból*. Wolters Kluwer Complex Kiadó, Budapest, 2014.

⁶ FODOR László: Az osztrák klímavédelmi szabályozás a Kiotói Jegyzőkönyv és az EK kibocsátási kvótaszabályozása tükrében, *Európai Jog* 2009/5, 26–33.; FODOR László: A kibocsátási kvótarendszer főbb elemei az osztrák jogban, *Publicationes Universitatis Miskolciensis, Sectio Juridica et Politica*, Tom. XXVII/2.,

szakterület, mint amilyen a megújuló energiák előnyben részesítése, nem térhettem ki. Most ezt a hiányt igyekszem – dióhéjban – pótolni. Közismert tény, hogy a megújuló energiák az osztrák energiaellátásban máris nagyobb szerepet töltenek be a hazainál, ami részben a vízerő hasznosításának tudható be, amihez az ország földrajzi adottságai kedvezőbbek a mienknél. Emellett azt is látjuk, hogy a nyugati országhatárt elhagyva jóval több szélkerék forog, ahogyan a háztetőkre szerelt napelemek száma is nagyobb, mint nálunk. Kiindulópontom az a feltételezés, hogy ez nemcsak az adottságokon vagy az emberek gazdagságán, energiatudatosságán, környezeti érzékenységén, hanem *a szabályozáson is múlik*, ami a hazaitól alighanem eltérő. A vonatkozó jogszabályok, szakirodalom, szakmai tájékoztatók és egyéb, internetes források segítségével igyekszem a megújuló energiákra vonatkozó osztrák nemzeti szabályozás tartalmába, működésébe betekintést nyerni illetve nyújtani. A téma időszerűsége abból következik, hogy Ausztriának ugyanazon európai uniós játékszabályoknak kell megfelelnie a megújuló energiák előnyben részesítése során, mint hazánknak, vagyis az alábbi sorok egyúttal adalékul szolgálhatnak a hazai szabályozás ismerőinek, hogy mit hogyan lehet (esetleg másképp) csinálni.⁷

2. Általános keretek

A klímapolitika szempontjából kiemelkedő dokumentum a *nemzeti energiastratégia 2007-ből*,⁸ amely az ágazatot érő kihívásokra válaszul középpontba állítja az ellátásbiztonság és a fenntarthatóság kérdését. Utóbbit illetően a megújuló energiáknak (illetve az energiahatékonyságnak) kiemelt figyelmet szentel. A fosszilis energiahordozók csökkenő mértékű felhasználásával, ugyanakkor a megújuló energiák arányát tekintve az uniós előírást csekély mértékben meghaladó értékkel (35,5%) számol. Ehhez képest egyébként más dokumentumok még komolyabb célkitűzéseket állítanak fel (pl. a nemzeti klímaalapról szóló törvény további 10%-kal számol, a nemzeti megújuló energia cselekvési terv 50%-ot is elérhetőnek tart 2020-ig, de a megújuló energia szövetség hosszú távon akár a 100%-os arányt is megvalósíthatónak tekinti, az atomenergia elutasítása mellett).⁹ A stratégia a fenntarthatóság követelményének abban a tekintetben is megfelel, hogy a megújuló energiák növekvő mértékű hasznosítása az elképzelések szerint nem jár növekvő energiafelhasználással, utóbbi enyhe csökkenést kell, hogy mutasson 2020-ra. Figyelemre méltó, hogy az intézkedések között a (megújuló energiára alapozott) távhőszolgáltatás jelentős mértékű fejlesztése is szerepel.

Magyarországgal (akárcsak egyébként a legtöbb uniós tagállammal) szemben Ausztriának – 2011 óta, a nemzeti klímastratégiában meghatározott intézkedésekre alapozott – átfogó *klímavédelmi törvénye* van.¹⁰ A törvényből a megújuló energiahordozók arányának növelésére vonatkozó célkitűzés határozottan kiviláglik, de konkrét intézkedések, előírások itt nincsenek,

Miskolc University Press, Miskolc, 2009, 497–520.; FODOR László: A kibocsátási egységekkel való „kereskedelem” szabályai Ausztriában és Magyarországon. In Bobvos Pál (szerk.): *Reformator iuris cooperandi: Tanulmányok Veres József 80. születésnapjára*, Szeged, 2009, Pólay Alapítvány, 181–189.

⁷ Az Unió szabályozás bemutatására itt a legkisebb mértékben sem vállalkozom, arra ld. pl. BÁNYAI Orsolya: A megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról szóló 2009/28/EK irányelv. *Európai Jog*, 2013/6, 23–32.

⁸ http://www.bmwfw.gv.at/Ministerium/Staatspreise/Documents/energiestrategie_oesterreich.pdf (letöltés: 2016. 05. 31.).

⁹ Megjegyzendő, hogy a villamos-energia ágazaton belül ennél jóval magasabb arányokról beszélhetünk, hiszen ott máris mintegy 70% a megújulók aránya. <http://www.erneuerbare-energie.at/archiv-pressemitteilungen/>; <http://ec.europa.eu/energy/node/71> (letöltés: 2016. 05. 31.).

¹⁰ Bundesgesetz zur Einhaltung von Höchstmengen von Treibhausgasemissionen und zur Erarbeitung von wirksamen Maßnahmen zum Klimaschutz (Klimaschutzgesetz – KSG), BGBl. I Nr. 106/2011

mivel ez a jogszabály alapvetően csak a szövetség és a tartományok, illetve az érintett ágazatok (mint az épületfűtés, energiatermelés, ipar, mezőgazdaság, közlekedés, hulladékgazdálkodás) közötti teherelosztást (a kibocsátás-csökkentés évenként meghatározott mértékét) és koordinációt célozza.¹¹ A törvény tehát a stratégia végrehajtásának egyik eszköze, amely mellett természetesen további jogszabályi előírások rögzítik a konkrétumokat. Az ágazatokat, klímavédelmi célterületeket összekapcsoló – tehát ilyen értelemben még általánosnak tekinthető – előírások közül említést érdemel a 2007-ben megalkotott, szövetségi *törvény a klíma-energiaalapról*.¹² A klímaalap (Klima- und Energiefonds) több szempontból egyedülálló Európában. A vonatkozó törvény célkitűzései szerint az alap az ország fenntartható energiagazdálkodásához, illetve üvegházgáz-kibocsátásainak csökkentéséhez hivatott hozzájárulni, mégpedig nem kizárólag az energiaszektorban, hanem amellyel pl. a tömegközlekedés fejlesztése és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás terén is. Az alap (és persze egyéb intézkedések) révén a megújuló energiahordozók arányát 2020-ig (nem 34, hanem immár legalább) 45%-ra szeretnék növelni, a teljes energiafogyasztás viszonylatában. Hasonlóan ambiciózus célkitűzések vonatkoznak az energiahatékonyság és az ellátásbiztonság javítására, de – bármilyen kis országról legyen is szó – a saját nemzeti energetikai illetve környezeti technológiák fejlesztése és terjesztése¹³ is a vízió része. A pénzalap a konkrét fejlesztések, beruházások (pl. kulturális létesítmények vagy mezőgazdasági épületek felszerelése napelemekkel) mellett a kutatásokat, fejlesztéseket is támogatja; hosszú távú stratégián alapuló működése kiszámíthatónak tekinthető. 2016-ig mintegy 76.000 projektet támogatott, több mint 500 millió euróval (de az alap működése révén megvalósult fejlesztések értéke a 2 milliárd eurót is jóval meghaladja). A támogatások nyomán nőtt a megújuló energiatermelési kapacitás (2014-es adat szerint 60Mwh teljesítménnyel), modellrégiók (mintegy 100 régió, kb. 1000 településsel), okos városok (20 okos város, 6 okos agglomeráció)¹⁴ jöttek létre, közel 5 millió embernek adva hétköznapi mintát és egyben lehetőséget a klímavédelemben való közreműködésre.¹⁵

3. A megújuló energiahordozók támogatása a villamos-energia ágazatban

3.1. Előzmények

Ausztriában a megújuló energetikai létesítmények támogatása meglehetősen hosszú múltra tekint vissza. Először *különböző tartományi illetve önkormányzati támogatási programok* adták ennek a keretét, ami azt jelentette, hogy nem volt országosan egységes támogatási rendszer. A számos különböző támogatási konstrukció megtartása mellett az első egységesítési intézkedés az volt, hogy a tartományi főnökök 1998-ban (a villamos-energiára vonatkozó, akkori törvény módosításával) felhatalmazást kaptak arra, hogy a megújuló energiahordozóval előállított villamos-energia minimális átvételi árát (rendeletben) megállapítsák. Az ezzel járó pluszterheket a villamos-energia rendszerhasználati díjának az emeléséből finanszírozták. 2000-ben a megújuló energiahordozók ágazaton belüli arányára

¹¹ https://www.parlament.gv.at/PAKT/PR/JAHR_2011/PK0918/ (letöltés: 2016. 05. 31.).

¹² Bundesgesetz über die Errichtung des Klima- und Energiefonds – Klima- und Energiefondsgesetz, BGBl. I Nr. 40/2007. Megjegyzendő, hogy ún. önálló (közjogi) alapról van szó, amely jogi személyiséggel bír. <https://www.klimafonds.gv.at/ueber-uns/> (letöltés: 2016. 05. 31.).

¹³ Pl. az IP Solar nevű monitoringrendszert (amelyekkel többek közt a napenergia termelése szabályozható) Európán kívül Ázsiában és Észak-Amerikában is használják már.

¹⁴ Az okos hálózatokra, okos mérésre – számos osztrák példával – ld. FODOR László: Az okos mérés előírásai a villamosenergia-szektorban. *Iustum, Aequum, Salutare*, 2016/1, 217–239.

¹⁵ <https://www.klimafonds.gv.at/assets/Uploads/Geschftsberichte/Jahresbericht-2014.pdf> (letöltés: 2016. 05. 31.).

célszámokat rögzítettek, ekkortól fogva a tartományi főnököknek már kötelező élniük az árszabályozás eszközével.¹⁶

Csupán *2002-ben született meg* (a megújuló energiaforrásból származó villamos-energia támogatásáról szóló korábbi, 2001/77/EK irányelv nyomán) *az első, szövetségi szintű törvény*, amelyik immár egységes szabályozási keretét adja a támogatásoknak. Ez a villamos-energia szektoron belül magas, 78%-os arányát célozta meg a megújuló energiahordozóknak.

A 2002-es törvény számos módosításon esett keresztül, aminek jelentős részben az Európai Bizottság kifogásai álltak a háttérben (a 2006-os módosítás mögött kötelezettségszegési eljárás állt, egy 2008-as módosítást a Bizottság csak egyes elemeiben hagyott jóvá, stb.).¹⁷ *2006-tól* kétfelé osztották az átvételi ár finanszírozásának a forrását (ekkoról valamennyi felhasználó egy általánösszeget is fizet a megújuló támogatására), rögzítették a különböző megújuló technológiák támogatható kapacitásainak a mértékét (ilyen korlát egyedül a kisteljesítményű vízerőműveknél nem volt). A biogázt és folyékony biomasszát használó létesítményekre hatékonysági követelményeket rögzítettek, felállítottak a rendszer működtetésére egy különálló elszámoló szervet, s valójában ekkortól *beszélhetünk igazán egységes támogatási rendszerről*. 2008/2009-ben (az üzemanyagárak növekedésével összefüggésben) plusz támogatásokat vezettek be az ártámogatás mellé.

Látható tehát, hogy Ausztriában egy több elemű támogatási rendszer jött létre, amelyiknek a legfontosabb pillére az ártámogatás. Ennek kereteit 2011-ben egy új törvénnyel állapították meg, ami azonban az előzményeket nem taszítja a jogtörténeti érdekességek világába: a korábban üzembe helyezett és támogatást nyert létesítmények esetében ugyanis (a támogatási időszakok lejártáig) a korábbi szabályozás továbbra is hatályban van. Ennek következménye többek között, hogy a zöld áram átvételére vonatkozóan az országban jelenleg közel 1.000 (!) különböző tarifát alkalmaznak (a mintegy 10.000 megújuló energiát hasznosító létesítményre, amelyik a hálózatra csatlakozott).¹⁸

3.2. A megújuló energiák támogatásának jelenlegi keretei

Nyugati szomszédjaink (Németországhoz hasonlóan) tehát már egészen korán különálló törvényt alkottak a megújuló energiáknak a villamos-energia ágazatban való felhasználásáról, illetve támogatásáról.¹⁹ (Megjegyzendő, hogy hazánkban hasonló nincsen, a kapcsolódó jogintézmények a villamos energiáról szóló törvényben találhatók.) Az alábbiakban röviden áttekintem ennek általános rendelkezéseit (köztük főbb tárgyköröit), illetve az alkalmazott jogintézmények legfontosabb szabályait, külön pontokba szedve a támogatási rendszer elemeit.

A törvény főbb szabályozási tárgyköröi a megújuló energiahordozók felhasználására vonatkozó támogatási feltételek, az ilyen energia származásának igazolása (az ilyen külföldi villamos-energia esetén annak elismerése), valamint a támogatáshoz szükséges források előteremtése. A törvény a támogatásnak három típusáról rendelkezik: a zöld energia termelésének támogatása (pl. árszabályozással, az ilyen áram átvételére vonatkozó kötelezettséggel; ez a magyar kötelező átvételi rendszerhez hasonló megoldás), folyékony

¹⁶ HOLZER, Josef: Förderung vom Ökostrom – Investitionszuschüsse und Einspeisetarife. In Storr, Stefan, Stöger, Karl (Hrsg.): *Herausforderungen für das Energierecht – Schwerpunkte Ökostrom und Gas*, Jan Schramek Verlag, Wien, 2013, 4.

¹⁷ HOLZER, i. m., 5.

¹⁸ HOLZER, i. m., 3.

¹⁹ A jelenleg hatályos jogszabály a Bundesgesetz über die Förderung der Elektrizitätserzeugung aus erneuerbaren Energieträgern (Ökostromgesetz 2012, ÖSG 2012), BGBl. I Nr. 75/2011., amelynek közvetlen elődje az említett, 2002-ben megalkotott törvény – Ökostromgesetz sowie Änderung des Elektrizitätswirtschafts- und -organisationsgesetzes (EIWOG) und das Energieförderungsgesetzes 1979 (EnFG), BGBl. I Nr. 149/2002.

biomassza és biogáz-termelés esetén a működési költségekhez való hozzájárulás, illetve beruházási támogatás megújuló energiatermelő kapacitás kiépítésére és bizonyos erőművek korszerűsítésére. A törvényi célkitűzések közt a megújulók arányának és az ellátásbiztonságnak a növelése mellett kifejezett említést nyer a beruházási biztonság szavatolása is, csakúgy, mint az atomenergiával előállított importáramtól való függőség kiküszöbölése. A törvény rögzíti, hogy 2020-ig milyen kapacitást kell kiépíteni az egyes megújuló energiatermelési módzatokon belül. A vízenergia, a szél, a nap energiája, illetve a biomassza és a biogáz szerepel a nevesített technológiák között (a földhő hasznosítását is támogatják, de arra nem állapítottak meg célértéket).

A törvény számos előírása jól körvonalazhatóan különbséget tesz (pl. a biomassza, biogáz javára) az egyes energiatermelési technológiák között. Emellett bizonyos mértékig megköti a fejlődés irányát, amennyiben azt is előírja, hogy a még fel nem használt támogatási összeg milyen arányban osztható fel az eltérő technológiákat alkalmazó, új létesítmények között.

A törvény által biztosított előnyök megszerzésének legfontosabb feltétele a megújuló energiatermelő létesítményként való *elismerés*, amit a tartományi főnöktől kell kérni. Az elismerés számos kritériuma közül kiemelendő a felhasznált primer energiahordozókon belül a megújulók legalább 3%-os aránya, illetve gáz hasznosítása esetén a biogáz hálózatba való betáplálásának és onnan való vételezésének a pontos dokumentálása. Az elismerési határozat amellet, hogy állást foglal a támogathatóságról, annak mértékéről, környezetvédelmi feltételeket is szab (pl. biomassza égetése esetén intézkedéseket ír elő a szálló por elkerülésére, folyékony biomassza esetén pedig – egy külön jogszabály alapján – megállapítja az ún. fenntarthatósági kritériumokat).²⁰

A hálózatüzemeltetők elsőrendű kötelezettsége, hogy (fizikailag) lehetővé tegyék a megújuló energiát termelő létesítmények csatlakozását a hálózatra. Ez alól nincs kivétel, ráadásul az ilyen termelők a hagyományos technológiára épülő létesítményekkel szemben előnyt élveznek, ami a hálózatüzemeltetők számára plusz terhekkel jár (tekintettel például arra, hogy az ingadozó teljesítményű megújuló kapacitásokat adott esetben hálózatfejlesztés révén kell integrálni).²¹ A zöld áramot át kell venniük, s az általuk átvett (elismert termelőktől származó) zöld áram mennyiségének megfelelő *származási bizonyítványt* kell kiállítaniuk, amelyeket továbbadnak a kereskedőknek (ezeket a nemzetközi terminológiával ellentétben nem hívják zöld bizonyítványnak).

A származási bizonyítványokat egyébként elektronikusan, a szabályozó hatóság (E Control Austria) adatbankjában kell létrehozni, s a következő naptári év végéig lehet őket felhasználni. Egy bizonyítvány 1 MWh árammennyiségről szól (és olyan adatokat is tartalmaz, mint a termelés helye és ideje, az energiahordozó megnevezése, vagy a támogatás mértéke, illetve egy egyedi azonosítószám). Az áramkereskedő (illetve adott esetben a termelő) a vevő kérésére köteles átadni a bizonyítványokat, amelyeknek egyébként vagyoni értéke van (azt évről évre a szabályozó hatóság rendelete rögzíti, jelenleg 0,5 Euró, illetve a bizonyítványok csekély hányadát árverésen értékesítik). A háztartási méretű (5 kWh alatti teljesítményű) napenergia létesítményeket azzal segítik, hogy esetükben a bizonyítvány

²⁰ Verordnung des Bundesministers für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft über landwirtschaftliche Ausgangsstoffe für Biokraftstoffe und flüssige Biobrennstoffe, BGBl. II Nr. 250/2010. A fenntarthatósági kritériumokra ld. BÁNYAI Orsolya: A folyékony és szilárd biomassza fenntarthatósági kritériumai az Európai Unióban és Magyarországon. *Jog, Állam, Politika*, 2013/2, 45–62.

²¹ A megújuló erőművek csatlakozási joga 2012-től áll fenn, hasonlóval a hagyományos erőművek nem rendelkeznek. Említésre méltó még, hogy az elektromos áramra vonatkozó, általános törvényi szabályozás – Bundesgesetz, mit dem die Organisation auf dem Gebiet der Elektrizitätswirtschaft neu geregelt wird (Elektrizitätswirtschafts- und -organisationsgesetz 2010 – EIWOG 2010), BGBl. I Nr. 110/2010 – a tartományokra bízta a csatlakozás részletes feltételeinek a megállapítását, a zöld áram termelésére azonban ez nem vonatkozik. POLTSCHAK, Elisabeth: Der Netzanschluss von Erzeugern erneuerbaren Energien. *Zeitschrift für Energie- und Technikrecht* 2012/4, 201–203.

kiállításának nem feltétele az elismerés (ezek létesítésének a támogatása egyébként nem e törvény alapján, hanem a klíma-energiaalap finanszírozásával történik).

3.3. A termelés támogatása

A törvénynek a háromféle támogatásra vonatkozó előírásai a legterjedelmesebbek. Első körben a termelő létesítmények (szél-, naperőművek, biomassza- és biogáz létesítmények, geotermikus erőművek, kisteljesítményű vízierőművek,) támogatásáról rendelkezik, amelynek a végrehajtására, mint már említettem, 2006-ban egy *külön elszámoló (illetve lebonyolító) szervet* (Ökostromabwicklungsstelle)²² hoztak létre. Ez az új létesítmények támogatási kérelmét ellenőrzi, egyfelől törvényességi szempontból (megvannak-e az energiahivatali, környezetvédelmi engedélyek, csatlakozási szerződés egy hálózatüzemeltetővel, stb.), másfelől, hogy a támogatáshoz rendelkezésre áll-e a fedezet.²³ Szerződést köt a termelőkkel (szerződéskötési kötelezettség alapján), s kifizeti nekik az átvételi árat. A termelésre vonatkozó támogatás pillére egy kötelező átvételi rendszer, amelyben az átvételi ár nem egységes, azt a szerződés rögzíti, például attól függően, hogy melyik energiahordozóról, milyen technológiáról (annak milyen költségeiről), a műszaki és költséghatékonyság milyen fokáról van szó. Támogatásban csak az részesülhet, aki legalább 12 hónapon keresztül az elszámoló szervnek „adja át” a zöld áramot.

2012 óta a termelési támogatás lényegében három elemből tevődik össze: a rendszer egyes szereplői által fizetett *zöldáram-átalányból* (Ökostrom-Pauschale, ennek mértéke a hálózat magasabb szintjeitől az egyéni fogyasztókig csökken, pl. a hálózat 7. szintjén, vagyis a háztartások esetén 11 euró/év), egy szintén rendeleti úton megállapított *támogatási hozzájárulásból* (Ökostromförderbeitrag), amit ugyancsak valamennyi, a rendszerre csatlakozott végfelhasználó fizet (ennek mértéke is degresszív, de nem rögzített, hanem az adott fogyasztó által fizetett rendszerhasználati díj és hálózati veszteség mértékéhez igazodik), valamint az értékesített *származási bizonyítványok* bevételéből. (Az első kettőt együtt helyenként zöldáram-adónak hívják.)

A változások fő oka nyilvánvalóan a támogatás volumenének növelésére irányuló szándék volt, amit azonban úgy kívántak megoldani, hogy az energiaigényes gazdasági ágazatok ne szenvedjenek hátrányt a világpiaci versenyben, s a szociálisan nehéz helyzetben lévő háztartásokat se terheljék tovább. Emellett választ kívántak adni a rendszer (az elszámolások) átláthatatlanságát illető, fogyasztói oldalon megfogalmazott kritikákra.²⁴

Leegyszerűsítve úgy működik a rendszer, hogy a termelők átadják a zöld áramot az elszámoló szervnek, amely kifizeti érte az átvételi árat. Innen kerül tovább a zöld áram az egyes hálózatüzemeltetőkhez majd áramkereskedőkhöz, mégpedig annak arányában, hogy azok mennyi elektromos áramot szolgáltatnak összesen a végfelhasználóknak (ezt az arányt az elszámoló szerv havonta állapítja meg). A kereskedők (szolgáltatók) az általuk átvett *zöld áramot kötelesek továbbadni* a felhasználóknak, akik pedig megfizetik (a számlán külön tételt képező, szociális alapon esetlegesen csökkentett mértékű) átalányt és hozzájárulást, amely a hálózatüzemeltetőtől az elszámoló szervhez jut. Mindemellett az áramkereskedők az átvett áramnak – a tőzsdei árfolyam szerint – megfizetik az árát, illetve hozzájárulnak a támogatási

²² A szakirodalom ezt a szervet egyenesen „Austriaticumnak” értékeli, tekintve, hogy hasonló nincs sehol Európában. STÖGER, Karl: Die Ökostromabwicklungsstelle – Von der ÖSG-Nov. 2006 zum ÖSG 2012. In Storr, Stefan, Stöger, Karl (Hrsg.): *Herausforderungen für das Energierecht – Schwerpunkte Ökostrom und Gas*, Jan Schramek Verlag, Wien, 2013, 68.

²³ http://www.e-control.at/documents/20903/26393/Leitfaden_Förderung_Oekostromanlagen_Stand+Oktober+2015.pdf/f5428481-7797-45eb-a34f-4357352a05a9 (letöltés: 2016. 05. 31.).

²⁴ HOLZER, i. m., 7.

rendszer működtetési költségeihez. A származási bizonyítványok szerepe a támogatáson túl (az EU 2009/28/EK irányelvben foglaltakkal egyezően), hogy a vevő (a hálózatüzemeltető, a kereskedő) számára *bizonyítják a megvásárolt áram megújulás eredetét*, vagyis áttekinthetővé teszik a zöld áram útját (ti. nem fizikailag, mert az lehetetlen volna, hanem az energiamérleg alakulása, illetve a finanszírozás szempontjából). A végfelhasználó is láthatja azt, amennyiben az adott szolgáltató minden esetben „jelölni” köteles az áramot, vagyis őt (az áramszámlán és egyéb formában is) tájékoztatni köteles arról, hogy az energiamixben milyen arányt képviselnek az egyes energiahordozók. Ez jelentős tényező a szolgáltatók közötti választásnál a liberalizált energiapiacra.

A beruházás-biztonságot szolgáló előírás, hogy *az átvételi árat a termelőknek a létesítmény üzembe helyezésétől számított 13-15 évre garantálják* (a biomassza és a biogáz esetére szól a hosszabb idejű támogatás). Ezen túl a biomassza és a biogáz hasznosítása esetén – csökkentett mértékben – további 5 évig adható még támogatás. A termelő igénye szerint az elszámoló szervén keresztül a támogatott időszak után is lehetőség van a kötelező átvételi rendszerben való áramértékesítésre, de már a piaci áron.

Ez a támogatásfajta egyébként nagyon (az átvételi árat előre nem garantáló magyar szabályozásnál jobban) hasonlít a német szabályozáshoz, amely a kötelező átvételi rendszerek modelljét adta.

3.4. Kiegészítő támogatások

Az átvételi árhoz (legfeljebb 15 évig) további támogatások kapcsolódhatnak. *Bónusztámogatásban* részesülnek a biogázt és folyékony biomasszát hasznosító vállalatok, amennyiben a megtermelt villamos-energia és a hő hasznosítására is sor kerül (kapcsolt energiatermelés),²⁵ illetve a biogáz-termelők, amennyiben az általuk termelt gázt a vezetékes földgáznak megfelelő minőségben állítják elő (ennek mértéke 2-2 eurocent/KWh).

Azok a létesítmények, amelyek 2009-ben már rendelkeztek átvételi szerződéssel, az *üzemeltetési költségeikhez való hozzájárulásban* is részesülhetnek (amelynek mértéke legfeljebb 4 eurocent/KWh), amennyiben igazolják, hogy a 2006-os évhez képest nőttek a kiadásai, s azokat bevételeik nem fedezik.

3.5. Beruházási támogatás

Beruházási támogatás elnyerésére – az EU állami támogatásokra vonatkozó joganyagának keretei közt – megújuló energiatermelő létesítmények építése illetve korszerűsítése esetén van mód. A támogatást a kivitelezés megkezdése előtt, de már a szükséges engedélyek és egy független könyvvizsgáló által ellenjegyzett költségterv birtokában lehet kérelmezni az elszámoló szervtől (aki a támogatás megítélése esetén a gazdasági miniszter nevében köt szerződést a támogatottal). Az elektronikus rendszeren keresztül benyújtott kérelmeket érkezési sorrendben bírálják el, a rendelkezésre álló támogatási keretösszeg erejéig. Sajátos támogatási feltételek vonatkoznak a kis- és közepes teljesítményű vízerőművekre, illetve a szennyvizet hasznosító létesítményekre. Ezek alapján a támogatás mértékét egy-egy kWh-ra,

²⁵ Megjegyzendő, hogy a fosszilis energiahordozóra alapozott, kapcsolt energiatermelés támogatása hasonló elvek szerint történik a megújuló energiákéhoz, de egy erről szóló, külön törvény rendelkezései szerint. Bundesgesetz, mit dem Bestimmungen auf dem Gebiet der Kraft-Wärme-Kopplung neu erlassen werden (KWKG-Gesetz), BGBl. I Nr. 111/2008; SCHETT, Gregor: Rechtliche Rahmenbedingungen der Fernwärme und -kälte, insbesondere Leitungsrechte. In Kerschner, Ferdinand (Hrsg.): *Europäisches Klimaschutzrecht und Erneuerbare Energien*, Manz, Wien, 2014, 258–259.

a termelési kapacitás függvényében állapítják meg. Minél kisebb teljesítménykategóriába tartozik egy létesítmény, annál nagyobb összeg esik egy KWh-ra, tehát *minél nagyobb a létesítmény, annál kisebb mértékű a fajlagos támogatás.*

3.6. Európa- és alkotmányjogi problémák

Annak ellenére, hogy alapvetően olyan támogatási rendszerről van szó, amely egy az EU által is támogatandónak tartott területre vonatkozik, s olyan eszközöket alkalmaznak benne, amelyek már más tagállamokban megállták a helyüket, számos alkalommal kellett miatta az országnak magyarázkodnia, adott esetben törvényt módosítania (erre az előzmények körében már utaltam is).

A jelenlegi rendszert 2012-ben (notifikációs eljárás keretében) az Európai Bizottság részletesen megvizsgálta, s jóváhagyta. Ugyanakkor – a tagállam minden igyekezete ellenére, a korábbi törvényhez s annak módosításaihoz hasonlóan, ugyanakkor eltérően a német modell addigi értékelésétől, amely a Preußen-Elektra ítéleten nyugodott – úgy foglalt állást, hogy az *állami támogatásnak minősül.* (Ennek oka részben az elszámoló szerv közreműködése, amelyben a Bizottság nyilvánvaló állami befolyást látott.) Olyan állami támogatásnak azonban, *amely a belső piaccal összeegyeztethető,* mivel megfelel a környezetvédelmi támogatásokra vonatkozó irányelveknek. A határozat 27 oldalas terjedelme önmagában is árulkodik a probléma komplexitásáról.²⁶

2014 decemberében az Európai Bíróság hozott a témakört (konkrétan egy 2009-es törvénymódosítást) érintő határozatot, amelynek azonban – mivel Ausztria a Bizottság által kifogásolt szabályt ténylegesen nem vezette be, illetve időközben már új rendszer lépett életbe 2012-től, amelyet a Bizottság is elfogadott – gyakorlati jelentősége nem volt. Maga az alapprobléma viszont nagyon is érdekes (a sajtó Európa-szerte foglalkozott az ügygel): a Bizottság *tiltott állami támogatásnak minősítette az energiaigényes nagyvállalatok számára biztosított kedvezményt,* mondván, hogy az diszkriminatív, ráadásul az érintettektől be nem szedett hozzájárulás mértékéig plusz teher hárul a kedvezményben nem részesülő vállalatokra. A határozatot Ausztria megtámadta a Törvényszék előtt, de az a Bizottság álláspontját erősítette meg.²⁷

Emellett a nemzeti alkotmánybíróság is többször vizsgálta a szabályozás egyes elemeit. Az, hogy egyáltalán felmerültek alkotmányossági aggályok, nem feltétlenül a szabályozás hibáinak, hanem inkább az energiapiaci rendszer demokratikus voltának, az ilyen típusú jogviták egyébként is (a mienknél) nagyobb gyakoriságának köszönhető. A részletes esetismertetések elkerülése mellett csupán néhány elemet emelek ki, amelyeket jellemzően olyan vállalatok kifogásoltak, amelyek kimaradtak a támogatásokból.

2006-ban módosítani kellett a törvényt, mert a kapcsolt energiatermelést immár csak a megváltozott uniós (hatékonysági) követelmények teljesítése esetén lehetett támogatni. A vonatkozó (2004/8/EK) irányelv tagállami átültetése késett, a kifogás tárgya pedig az volt, hogy a törvénymódosítás az irányelv szerinti határidőre visszaható hatállyal bírt. Az alkotmánybíróság azt mondta ki 2008-ban, hogy ezzel nem sérült a jogállamiság követelménye, mert az érintett vállalatoknak ezzel számolna kellett.²⁸

2009-ben azt erősítette meg az alkotmánybíróság, hogy az állam *nem köteles egyformán kezelni a különböző energiatermelési módokat,* s nagyobb mértékben támogathatja az új illetve felújított vállalatokat az azonos kategóriába tartozó, régebbi létesítményekhez képest.

²⁶ C (2012)565 endgültig, 08. 02. 2012, illetve a C-379/98 sz. ügy (2001. 03. 13., EBHT 2001 I-02099), valamint utóbbihoz FODOR: *Klímavédelem...* i. m., 51.

²⁷ Ld. a T-251/11. sz. ügyben hozott ítéletet, 2014. 12. 11. (Az EBHT-ban még nem tették közzé.)

²⁸ VfGH G263/07, 26.06.2008.

Mindkét különbségtételt indokolják a környezetvédelmi szempontok. Az sem kifogásolható, hogy az árak számítása során figyelembe veszik a nemzetközi áramtőzsde árfolyamait.²⁹

Már a 2012-től hatályos szabályozással kapcsolatban is kimondta az alkotmánybíróság, hogy a fogyasztók által befizetett hozzájárulások (együtt: zöldáram-adó) termelők közti visszaosztása során *az államnak szabad keze van* abban, hogy egyes energiatermelési módokat – mint *a megújuló forrásokra alapozott áramtermelést* – *nagyobb mértékben támogasson*, míg másokat abból kizárjon (anélkül, hogy azzal a diszkrimináció tilalmát megsértene).³⁰

4. Zárógondolatok

Ausztria megújuló energiákat illető szabályozása több elemből – részben pénzügyi támogatásokból, részben az ilyen energiák integrálását elősegítő eljárási és egyéb előírásokból – tevődik össze. A villamos-energia szektorban kulcsfontosságú a kötelező átvételi rendszer, amely, bár az Európában alkalmazott, egyéb eszközöknél (mint a pályázati rendszerek, kötelező átvételi kvóták, adókedvezmények, stb.) jóval több adminisztrációs teherrel jár, a beruházás-biztonság, az egyes technológiák közti differenciálás lehetősége vagy a megújuló termelési kapacitások alakulására kifejtett, egyértelműen pozitív hatás igazolja a választást. (Ahogy az is, hogy mára egyre több olyan országban is ezt a rendszert kezdik alkalmazni, amelyek korábban más eszközöket részesítettek előnyben.)

A klíma-energiaalap által támogatott projektek és ezen keresztül az érintettek jelentős száma azt mutatja, hogy Ausztriában *a klímaproblémát komolyabban veszik* nálunk, illetve hogy *jelentős mértékben vonják be a polgárokat a klímavédelembe*, tudva, hogy az ő közreműködésük nélkül nem lehetséges elérni a célkitűzéseket. Ugyancsak *a rendszer demokratizálását, decentralizációját erősíti*, hogy a zöld áramra vonatkozó támogatási rendszer egyes elemei fajlagosan nagyobb mértékű támogatást biztosítanak a kisebb létesítményeknek, amelyek közelebb vannak a felhasználás helyéhez. Utóbbi körülmény egyúttal az energiarendszer *környezeti fenntarthatóságát is erősíti*.

Az energiaalap már-már utópisztikus elképzeléseket támogat, pl. az általa támogatott kistérségiok már középtávon (pl. 2025-ig) azt tervezhetik, hogy saját maguk fedezik majd teljes energiaszükségletüket, mégpedig megújuló energiákból. Emellett a kötelező átvételi rendszer több eleme, így a másfél-két évtizedre szóló átvételi árgarancia is irigylésre méltó magyar szemmel nézve, hiszen a beruházások megtérülését tervezhetővé tevő megoldás.

²⁹ VfGH B1904/08, 23.09.2009.

³⁰ VfGH B1661/10, 28.2.2012.; RABL, Thomas: Neueste Rechtsprechung zum Energierecht. In Storr, Stefan, Stöger, Karl (Hrsg.): *Herausforderungen für das Energierecht – Schwerpunkte Ökostrom und Gas*, Jan Schramek Verlag, Wien, 2013, 62.